

та відшкодування інших витрат, пов'язаних з її проведенням, здійснюється за домовленістю з органом або особою, які призначили судову експертизу.

Державні спеціалізовані установи, що виконують судові експертизи, користуються правом, встановлювати міжнародні наукові зв'язки з установами судових експертиз, криміналістики тощо інших держав, проводити спільні наукові конференції, симпозіуми, семінари, обмінюватися стажистами, науковою інформацією і друкованими виданнями та здійснювати спільні видання в галузі судової експертизи і криміналістики.

Норма передбачає різноманітні форми обміну інформацією в галузі теорії і практики судової експертизи і криміналістики, включаючи обмін стажистами, проведення спільних наукових конференцій, обмін друкованими виданнями, здійснення спільних видань тощо [4].

Окреслені питання є об'ємними та актуальними, тому дослідження у цьому напрямі не слід вважати завершеним. Адже чинне міжнародне і національне законодавство, прагнення до взаємодії відкривають перспективи для плідної співпраці нашої держави із світовим співтовариством у боротьбі зі злочинністю, забезпечення прав і свобод людини [5].

Список використаних джерел

1. Конституція України, ВВР, 1996, № 30, ст. 141.
2. Узунова О.В. Міжнародно-правові договори України як джерела кримінально-процесуального права: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза». О.В. Узунова. – Київ, 2008. – 18 с.
3. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. посібник / Л.В. Гуцаленко [та ін.]. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 352 с.
4. Судова експертологія: Курс лекцій: Науково-практичний коментар до Закону України «Про судову експертизу»; Витяги з законодавства. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 528 с.
5. Чорноус Ю. М. Правова основа міжнародного співробітництва у розслідуванні злочинів. Право – Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка.

Капітанчук Л.Ю., Кравчук О.В.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАНІ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Питання взаємодії між правоохоронними органами як в рамках інтегрованого управління кордонами, так і при виявленні, розслідуванні та розкритті незаконного переправлення осіб через державний кордон постають особливо гостро. Оскільки ефективність виявлення та розслідування злочинів значною мірою залежить від успішної взаємодії учасників процесу – оперативними співробітниками оперативних підрозділів, інших служб з експертами Науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів системи

МВС в прикордонних областях [1, с. 491].

Аналіз наукових джерел і досліджень свідчить про те, що питання використання спеціальних знань та проведення експертних досліджень при розслідуванні злочинів все більше цікавить учених.

Практика розслідування порушень державного кордону свідчить про те, що слідчі активно використовують спеціальні криміналістичні знання у формі судових експертиз, що сприяє встановленню об'єктивної істини у кримінальному провадженні.

В залежності від способу переправлення осіб (нелегальних мігрантів) через державний кордон, виникає необхідність в особливих спеціальних знаннях, а саме призначення експертиз. З огляду на це при розслідуванні порушень поза пунктами пропуску через державний кордон нагальною є потреба в проведенні трасологічних експертиз, таких як: слідів взуття, слідів транспортних засобів, дактилоскопічних експертиз та техніко-криміналістичної експертизи документів.

Вивчення кримінальних проваджень та анкетування практичних працівників Державної прикордонної служби свідчить про те, що не всі докази виявляються, вилучаються і досліджуються, особливо на початковому етапі розслідування, у зв'язку з недостатнім залученням спеціалістів-криміналістів і невикористанням можливостей криміналістичних експертиз.

Використання спеціальних криміналістичних знань та проведення експертних досліджень в діяльності Державної прикордонної служби України відноситься до проблемних питань.

Про актуальність експертних досліджень паспортних документів при перетинанні державного кордону свідчить аналіз діяльності ДПС України на західній ділянці державного кордону. Так, серед усіх осіб, які використовували чужі та підроблені документи, 68% склали громадяни України, які у 69% випадків використовували підроблені паспортні документи для закордонних поїздок.

За належністю паспортних документів, що їх використовують правопорушники, це паспорти: України – понад 49%, Литви – понад 9%, Республіки Польща – понад 7,5%, Болгарії – понад 4,6%, Румунії – понад 4%, інші документи – до 3,7%.

Щодо видів підробок – переважає часткова підробка (97% документів), а щодо способів підробки – у 49% має місце заміна сторінок (в т. ч. з установчими даними і сторінок для проставлення відміток у паспортних документах), інші випадки – це заміна фотографії власника [2].

Проте, з аналізу порушень державного кордону, пов'язаних із незаконним переправленням осіб та практики їх розслідування, свідчить про те, що у 24,7% випадках виникає нагальна необхідність у призначенні та проведенні крім технічної експертизи документів – експертизи реквізитів документів та експертизи матеріалів документів, ще й трасологічної експертизи – експертизи слідів рук людини (дактилоскопічну); експертизи слідів ніг людини, її взуття; експертизи слідів транспортних засобів.

Як свідчить аналіз матеріалів порушень державного кордону, після

декриміналізації ст. 331 КК України призначення трасологічних експертиз здійснюється з метою доведення вини злочинних діянь осіб, які причетні до незаконного переправлення осіб через державний кордон, у тому числі, функціонування каналів нелегальної міграції.

Аналіз практики призначення та проведення експертиз при розслідуванні незаконного переправлення осіб (нелегальних мігрантів) через державний кордон України дає підстави визначити окремі проблемні питання, які виникають, а саме:

а) порушення державного кордону виявляються та фіксуються органами охорони державного кордону, а кримінально-процесуальну діяльність з розслідування таких порушень здійснюють слідчі інших правоохоронних відомств, які і визначають форму реалізації спеціальних знань у кримінальному провадженні;

б) вбачається доцільним залучення працівників експертно-криміналістичної служби безпосередньо до службово-оперативних та розшукових заходів, а також для проведення службового огляду місця події спільно із службовими особами Державної прикордонної служби, з метою забезпечення та збереження доказової бази;

в) згідно з Законом України «Про Державну прикордонну службу України» наділення ДПС України повноваженнями щодо проведення відповідно до закону судової експертизи паспортних документів, які відповідно до законодавства використовуються під час перетинання державного кордону України, не відповідає сучасним потребам, оскільки більшість осіб (нелегальних мігрантів) переправляється через державний кордон поза пунктами пропуску, який не потребує будь-якого документального забезпечення, а тому виникає потреба саме в проведенні трасологічних експертиз та інших видів експертиз;

г) слідчі органів внутрішніх справ, уповноважені на досудове розслідування у справах щодо використання підроблених документів при перетинанні державного кордону та, які напряду звертаються з постановою до експертів Головного експертно-криміналістичного центру Державної прикордонної служби України (м. Київ) щодо проведення технічної експертизи паспортних документів найбільш компетентних фахівців щодо даних експертних досліджень, проте це інколи призводить до збільшення часу на ініційоване дослідження, оскільки в інших структурних ланках Державної прикордонної служби України відсутні експерти на місцях.

Таким чином, розглянувши особливості порушень державного кордону, які пов'язані із незаконним переправленням осіб через державний кордон, використання спеціальних криміналістичних знань при розслідуванні незаконного переправлення осіб через державний кордон України та тісна взаємодія експертно-криміналістичної служби МВС України з органами охорони державного кордону України, її експертними установами є важливим для виявлення, розкриття, розслідування даної категорії злочинів.

Список використаних джерел

1. Криміналістика : учебник для вузов / Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов, Е.Р. Россинская / Под ред. Р.С. Белкина. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. – М, 1999. – 990 с.

2. Огляд стану прикордонного контролю в органах охорони державного кордону Західного регіонального управління за 2013 рік та шляхи його вдосконалення у 2014 році. – Львів. – 2013. – 18 с.

Карпов Н.С.

ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Проведення будь-яких ідентифікаційних експертиз є можливим лише при використанні зразків для порівняльного дослідження. Про порядок отримання зразків для проведення експертизи йдеться у ст. 245 КПК України.

У ч. 1 цієї статті вказано, що у разі необхідності отримання зразків для проведення експертизи вони відбираються стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку, якщо проведення експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом.

Частина 2 ст. 245 КПК України визначає, що порядок відібрання зразків з речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів (ст.ст. 160-166 цього Кодексу). Отже, така процесуальна дія має відбуватися на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням сторін кримінального провадження.

У клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів з метою відібрання зразків для експертизи, крім даних, вказаних у ч. 2 ст. 160 КПК України, має бути зазначено: «вид експертизи, яка буде проведена у кримінальному провадженні; питання, поставленні перед експертом; аргументи на користь того, що з речей і документів, доступ до яких планується отримати, можуть бути отримані зразки для експертизи» [1, с. 487]. Клопотання слідчого повинно бути погоджене з прокурором.

Слідчий суддя має розглянути це клопотання не пізніше трьох днів із дня його надходження до суду. У разі, якщо особа, яка подала клопотання, обґрунтовує у ньому наявність реальної загрози зміни або знищення речей і документів, слідчий суддя зобов'язаний невідкладно розглянути зазначене клопотання. Таке роз'яснення надано Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ у п. 8 інформаційного листа від 5 квітня 2013 р. № 223-558/0/4-13 «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» [2, с. 174-184].

У юридичній літературі висловлена думка, що зразки для експертизи не можуть бути отримані з речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю [1, с. 487]. Нами вона не поділяється, оскільки законодавець